
INITIATIEFADVIES

Welzijnsbarometer 2023: Brussels Rapport inzake armoede en sociale gezondheidsongelijkheden

---

Advies behandeld door

Commissie Diversiteit - Gelijkheid van Kansen - Armoede

Commissie Huisvesting

Commissie Sociale zaken – Gezondheid

Commissie Economie – Werkgelegenheid – Fiscaliteit – Financiën

Advies behandeld op

28 mei 2024, 10 juni 2024

Advies aangenomen door de Plenaire vergadering op

18 juli 2024

Brupartners bestaat uit 7 effectieve en 7 plaatsvervangende leden die **de representatieve werkgeversorganisaties (BECI)** vertegenwoordigen, 6 effectieve en 6 plaatsvervangende leden die **de representatieve middenstandsorganisaties** vertegenwoordigen, 2 effectieve en 2 plaatsvervangende leden die **de representatieve werkgeversorganisaties van de social-profitsector (BRUXEO)** vertegenwoordigen en 15 effectieve en 15 plaatsvervangende leden die **de representatieve werknemersorganisaties** vertegenwoordigen (6 ABVV, 6 ACV, 3 ACLVB).

BRUPARTNERS

Bischoffsheimlaan 26 – 1000 Brussel

Tel.: 02 205 68 68 – brupartners@brupartners.brussels – www.brupartners.brussels

Vooraf

De Welzijnsbarometer, die jaarlijks wordt gepubliceerd, is een van de onderdelen van het Brussels Armoederapport. De inhoud van dit Rapport werd vastgelegd in de ordonnantie van 20 juli 2006 betreffende het opstellen van het Armoederapport van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze ordonnantie bepaalt de publicatie van het Rapport dat uit vijf delen bestaat: de (jaarlijkse) Welzijnsbarometer, het Thematisch Rapport, de Gekruiste Blikken (de zogenaamde "externe bijdragen"), het Brussels Actieplan inzake Armoedebestrijding en de Samenvatting van de Ronde-tafel.

Het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad staat in voor het opstellen van de jaarlijkse Welzijnsbarometer. Het is de bedoeling om de sociaaleconomische situatie van de Brusselaars op becijferde wijze te beschrijven aan de hand van indicatoren en om deze in de tijd op te volgen, op transversale wijze en in verschillende levensdomeinen: inkomen, werkgelegenheid, onderwijs, gezondheid, huisvesting en sociale participatie en integratie. Dit instrument van politieke besluitvorming wil bijdragen tot het debat over de strijd tegen armoede in het Brussels gewest. Dankzij gedetailleerde analyses kunnen de precieze oorzaken van armoede in Brussel worden aangepakt en kunnen de aanbevelingen en acties van de actoren die betrokken zijn bij de strijd tegen armoede beter worden gestuurd¹.

De Welzijnsbarometer 2023 vormt dan ook een nauwkeurig verslag over de toestand van de armoede en de sociale en gezondheidsongelijkheden te Brussel.

Brupartners wil bij het begin van deze legislatuur de vaststellingen van de Welzijnsbarometer over de toestand van de armoede in het Brussels gewest doorgeven en zijn aanbevelingen over deze fundamentele thema's voor de toekomst van het Gewest met de nieuwe Regering delen. Volgens **Brupartners** is het noodzakelijk om bij de uitvoering van het overheidsbeleid rekening te houden met de specifieke kenmerken van het Brussels gewest, die het onderscheiden van de twee andere gewesten van het land.

Brupartners zou graag zien dat de Welzijnsbarometer wordt gebruikt als een instrument voor het raadplegen en opvolgen van het overheidsbeleid, rekening houdend met de specifieke kenmerken van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De indicatoren moeten een richtlijn en een doelstelling tot verbetering voor de Regering zijn.

Brupartners vraagt aan de Regering om deze indicatoren tijdens de hele legislatuur op te volgen (indien nodig met de steun van het team Vivalis).

Brupartners vraagt om de volgende vaststellingen op te nemen in de Gewestelijke Beleidsverklaring:

- Van de drie Belgische gewesten wordt Brussel het meest getroffen door onveiligheid en armoede. Op basis van het beschikbare inkomen (...) in 2021 (...) leeft 30% van de Brusselse bevolking van een inkomen onder de armoederisicodrempel (...), tegenover 8% in Vlaanderen

---

¹ [A-2023-009-BRUPARTNERS](#).

en 18% in Wallonië². De inkomensongelijkheden zijn ook groter: Brussel heeft enkele van de armste bevolkingsgroepen, maar ook enkele van de rijkste.

- Brussel heeft een economie die hoofdzakelijk gebaseerd is op diensten, met jobs die een hoog opleidingsniveau vereisen. Tegelijkertijd is het aantal laaggeschoolden er groter dan in de andere gewesten, zodat deze personen niet makkelijk toegang hebben tot werk, wat nochtans een fundamentele vector is voor sociale integratie en de eerste barrière tegen armoede.
- Het aantal personen, die het leefloon ontvangen te Brussel, bedraagt meer dan 45.000, en dan hebben we het nog niet over diegenen die van de administratieve radar zijn verdwenen en onzichtbaar zijn geworden, waardoor ze helemaal geen inkomen meer hebben. De helft van alle mensen zonder papieren in België verblijft op het grondgebied van het Brussels gewest. Ook het aantal daklozen is de laatste jaren sterk gestegen.
- De belastinginkomsten van het Gewest zijn beperkt. Immers, “het aandeel van de bevolking dat in een huishouden leeft met een netto belastbaar inkomen van nul ligt aanzienlijk hoger in het Brussels gewest dan op nationaal niveau”³. De aanwezigheid te Brussel van niet-belastingplichtige uitkeringsgerechtigden, enerzijds, en Europese ambtenaren die in België niet worden belast, anderzijds, vermindert de fiscale ontvangsten van het Gewest. De kloof met de andere gewesten van het land is de laatste jaren nog groter geworden: in 2020 lag het gemiddeld belastbaar inkomen per inwoner in Brussel 20% lager dan voor België in zijn geheel.
- Hoewel de immigratie heeft geleid tot een globaal positief demografisch saldo, dienen de uittocht van bepaalde bevolkingsgroepen en de geleidelijke vergrijzing van de Brusselse bevolking te worden genoteerd.
- De kost en de kwaliteit van huisvesting dragen bij tot een toenemende onzekerheid van een bevolking die zich geen fatsoenlijke huisvesting meer kan veroorloven zonder andere uitgaven, die essentieel zijn om een menswaardig leven te leiden, in gevaar te brengen.

Al deze factoren vragen om specifieke overheidsmaatregelen die rekening houden met de kenmerken van Brussel.

---

² Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, [Welzijnsbarometer – Brussels Rapport inzake armoede en sociale gezondheidsongelijkheden](#), 2023, p.134.

³ Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, [Welzijnsbarometer – Brussels Rapport inzake armoede en sociale gezondheidsongelijkheden](#), 2023, p.135.

Advies

Behalve deze alarmerende vaststellingen, verwijst **Brupartners** naar zijn algemene en bijzondere beschouwingen hieronder.

1. Algemene beschouwingen

1.1 Evolutie van de Brusselse bevolking

Exodus van de middenklasse en arbeidersklasse

De Welzijnsbarometer analyseert de interne en externe migratie in het Brussels gewest. Ook al levert de immigratie een positief migratiesaldo op, toch stelt men vast dat " het intern migratiesaldo bleef dan weer sterk negatief in 2022 (-19 307), omdat het aantal mensen die het Brussels gewest inruilden voor Vlaanderen of Wallonië (44 318) hoger ligt dan het aantal mensen uit Vlaanderen of Wallonië die zich in het Brussels Gewest kwamen vestigen (25 011)"⁴. De Barometer wijst ook op een intensivering van dit exodusfenomeen, dat vooral betrekking heeft op gezinnen die naar de rand of naar voormalige industriesteden verhuizen.

Niet alleen de middenklasse, maar ook gezinnen met een laag inkomen trekken weg, zoals blijkt uit een studie van Brussels Studies uit 2018. Zo komt "30% van de mensen die het Gewest verlaten om zich elders in België te vestigen, uit de arbeidersklasse". Deze bevolkingsgroep wordt geconfronteerd met obstakels die enerzijds te maken hebben met werkgelegenheidsproblemen en anderzijds met de hoge woonkost⁵.

Het overheidsbeleid gericht op het behoud van de bevolking, die door deze uittocht wordt getroffen, richt zich vooral op jonge middenklasse koppels met kinderen. Toch worden ze over het algemeen aangetrokken door de buitenwijken vanwege hun groenere aspecten. Volgens de auteurs van de studie zou men "voor een paradigmaverschuiving in het woonaantrekkelijkheidsbeleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest", om meer mensen naar Brussel te lokken, zich dus op andere doelgroepen moeten richten en rekening houden met het feit dat Brussel ook vaak wordt gekozen als woonplaats voor overgangperiodes en niet voor langere periodes⁶. Volgens de auteurs moet "die realiteit ten volle worden erkend en moet er meer rekening worden gehouden met de tijdelijke woonbehoeften en -verwachtingen die daarmee gepaard gaan, waarbij men zich richt tot categorieën die zich potentieel (en tijdelijk) tot de stad aangetrokken voelen"⁷ en waarbij men zich richt tot wie in Brussel wil wonen in plaats van tot wie men "wil als inwoner"⁸. De studie benadrukt dat het belangrijk is om het overheidsbeleid om mensen in Brussel te houden niet uitsluitend te richten op de toegang tot vastgoed. Deze pleit er ook voor om de huurmarkt beter af te stemmen op bepaalde bevolkingsgroepen en om het samenwonen te promoten als oplossing voor bepaalde groepen zoals eenoudergezinnen en bejaarden.

⁴ Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, [Welzijnsbarometer – Brussels Rapport inzake armoede en sociale gezondheidsongelijkheden](#), 2023, p.16.

⁵ De Laet Sarah, "[Ook de volksklassen verhuizen uit Brussel. Een analyse van de randverstedelijking van de bevolkingsgroepen met een laag inkomen](#)", Brussels Studies, 2018.

⁶ Hannah Berns, Emmanuelle Lenel, Christine Schaut en Gilles Van Hamme, "[Voor een paradigmaverschuiving in het woonaantrekkelijkheidsbeleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest](#)", Brussels Studies, 2022.

⁷ Ibidem.

⁸ [Le maintien des classes moyennes à Bruxelles : un mirage politique \(ongelijkheid.be\)](#)

Brupartners vraagt om de concrete voorstellen van de studie te onderzoeken en het beleid van het Gewest inzake woonaantrekkelijkheid opnieuw te bekijken, rekening houdend met de verschillende doelgroepen.

Brupartners herhaalt ook de aanbeveling in zijn advies over de Welzijnsbarometer 2021⁹ en vraagt om de evolutie in de wijken op te volgen om een te sterke gentrificatie te vermijden. Deze zou namelijk tot gevolg zou hebben dat de meest bescheiden gezinnen uit de stad worden verdreven.

Vergrijzing van de bevolking

De Brusselse bevolking is jonger dan in de andere gewesten. Deze positieve leeftijdspiramide neigt echter te veranderen en de uitdagingen van de vergrijzing zijn reëel. Volgens demografische prognoses zal het aantal 65-plussers de komende jaren aanzienlijk blijven toenemen (+13% tussen 2023 en 2033)¹⁰.

In vergelijking met de rest van België ontvangt een aanzienlijk deel van de oudere bevolking de IGO (inkomensgarantie voor ouderen). 13% van de Brusselse 65-plussers maakt immers gebruik van dit recht, d.i. 3 keer meer dan in de andere gewesten¹¹. Bovendien zijn deze cijfers tussen 2021 en 2022 gestegen, terwijl ze in Wallonië en Vlaanderen stabiel zijn gebleven.

Brussel staat dus voor een grote uitdaging: het aantal ouderen in preciaire situaties die een beroep doen op de IGO is groot en zal in de toekomst nog toenemen als gevolg van demografische trends die wijzen op een vergrijzende bevolking.

Brupartners roept de Regering op om deze kwestie op te pakken en actie te ondernemen om deze grote uitdaging aan te gaan. **Brupartners** moedigt de Regering aan om een actieve rol te spelen in het versterken van het sociale netwerk en de inclusie van ouderen in het Gewest. Dit kan bijvoorbeeld door buurtinitiatieven of seniorenraden op lokaal en gewestelijk niveau.

Brupartners roept de Regering op om de sector van de ouderenzorg te blijven ondersteunen en financieren, zowel wat betreft het aantal beschikbare plaatsen als de financiële toegankelijkheid (structuren voor thuishulp, dagcentra, rusthuizen, sociale dienstwoningen, enz.) **Brupartners** wil er ook op wijzen dat 30% van de patiënten in de Brusselse ziekenhuizen van buiten het Gewest komen. Het is dus absoluut noodzakelijk om te blijven investeren in de ziekenhuizen om aan deze vraag te voldoen en kwaliteitsvolle diensten aan te bieden. **Brupartners** verwijst ook naar de nieuwe studie van Perspective Brussels. Deze wijst op de belangrijke economische impact van de ziekenhuissector voor het Brussels gewest.

---

⁹ [A-2023-009-BRUPARTNERS](#).

¹⁰ Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, [Welzijnsbarometer – Brussels Rapport inzake armoede en sociale gezondheidsongelijkheden](#), 2023, p. 136.

¹¹ Ibidem, p. 152.

1.2 Gender en armoede

Brupartners wijst erop dat vrouwen harder getroffen worden door bestaansonzekerheid.

De Brusselse Raad voor de gelijkheid van vrouwen en mannen wijst er in zijn memorandum op dat "gender een structurele component van bestaansonzekerheid is in België"¹².

De verschillen tussen mannen en vrouwen op het vlak van bestaansonzekerheid kunnen op verschillende niveaus worden vastgesteld.

Eenzijds zijn het vaak vrouwen die aan het hoofd staan van eenoudergezinnen, die structureel meer door armoede worden getroffen.

Ten tweede zijn de meer vrouwelijke sectoren op het vlak van tewerkstelling vaak minder goed betaald (dienstencheques, zorgsector, enz.). Wat gezondheid betreft, worden werkende vrouwen ook het meest getroffen door spier- en skeletaandoeningen en geestelijke gezondheidsproblemen.

Bovendien bedraagt de arbeidsparticipatie van vrouwen met drie of meer kinderen 50%, tegenover 75% voor mannen in dezelfde situatie. Dit ondanks het feit dat de tewerkstellingsgraad van alleenstaande mannen en vrouwen gelijk is¹³. De betrokken vrouwen lopen *de facto* een groter risico op bestaansonzekerheid.

1.3 Doelpubliek

Brupartners wil erop wijzen dat bepaalde specifieke groepen een bijzonder armoederisico lopen en meer waakzaamheid vereisen.

In dit verband verwijst hij naar zijn advies over het tweejaarlijks Rapport 2022-2023 van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting en wijst hij erop dat we moeten denken aan "(...) de eenoudergezinnen (met in 87% van de gevallen een vrouw aan het hoofd), grote gezinnen en migranten zonder papieren".

Er moet ook rekening worden gehouden met jongeren die getroffen worden door bestaansonzekerheid. Veel studenten moeten werken om hun studie te financieren, terwijl hun eerste zorg zou moeten zijn om voor deze studies te slagen. Jongeren, die geen enkele vorm van integratie-uitkering ontvangen, lopen ook een risico omdat ze in veel gevallen over helemaal geen inkomen beschikken¹⁴.

Tot slot moet er meer aandacht worden besteed aan kinderen. Aangezien eenoudergezinnen en grote gezinnen meer door armoede worden getroffen, bedraagt het armoederisico voor kinderen en tieners 36%, d.i. zelfs hoger dan voor de bevolking als geheel¹⁵.

Wat eenoudergezinnen betreft, verwijst **Brupartners** naar zijn adviezen over het Brussels Gewestelijk Actieplan ter ondersteuning van eenoudergezinnen¹⁶.

---

¹² RGVM, [Memorandum 2024](#).

¹³ Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, [Welzijnsbarometer – Brussels Rapport inzake armoede en sociale gezondheidsongelijkheden](#), 2023, p.137.

¹⁴ [A-2024-040-BRUPARTNERS](#).

¹⁵ Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, [Welzijnsbarometer – Brussels Rapport inzake armoede en sociale gezondheidsongelijkheden](#), 2023, p.140.

¹⁶ [A-2024-040-BRUPARTNERS](#).

2. Bijzondere beschouwingen

2.1 Toegang tot de arbeidsmarkt en kwaliteit van de werkgelegenheid

Toegang tot werkgelegenheid voor de laagst geschoolden

Brussel blijft voornamelijk "gedomineerd door dienstenactiviteiten die typisch zijn voor de tertiaire sector, zoals handel, horeca, openbaar bestuur, onderwijs, gezondheid, sport en cultuur"¹⁷. 65,6% van de jobs in Brussel vereisen een "hooggekwalificeerd" opleidingsniveau, 24,5% vereist een gemiddelde kwalificatie. Slechts 9,9% van de jobs is dus beschikbaar voor laaggeschoolden. De Brusselse arbeidsmarkt is dus "veeleisend op het vlak van kwalificaties"¹⁸. Bovendien heeft de COVID-19-crisis deze realiteit nog verergerd en "de ongelijkheden op de arbeidsmarkt tussen laagopgeleiden en hoogopgeleiden nog vergroot"¹⁹.

Zoals de Welzijnsbarometer opmerkt, "wordt het Brussels gewest in vergelijking met het Belgische gemiddelde gekenmerkt door een oververtegenwoordiging van laag- en hooggeschoolden in de bevolking, ten nadele van de gemiddeld opgeleiden"²⁰. 22% van de Brusselaars tussen 25 en 64 jaar heeft hoogstens een diploma lager secundair onderwijs"²¹. Vooral het secundair beroepsonderwijs lijkt weinig aantrekkelijk: "slechts 11% van de Brusselaars heeft een diploma secundair beroepsonderwijs, tegenover 29% in Vlaanderen en 24% in Wallonië"²².

Het is *de facto* veel moeilijker voor personen met lage kwalificaties om een job te vinden in Brussel. "Slechts 32% van de Brusselaars (15-64 jaar) met slechts een diploma van het lager secundair onderwijs heeft een job"²³.

Er is een gebrek aan overeenstemming tussen de kwalificaties van werkzoekenden en het kwalificatieniveau dat vereist is voor de beschikbare jobs.

Brussel heeft ook een grotere onderwijsachterstand dan de twee andere Gewesten: 18% van de leerlingen in het secundair onderwijs heeft een achterstand van minstens twee jaar, tegenover 14% in het Waals gewest en slechts 4% in Vlaanderen²⁴.

Brupartners wijst erop dat de toegang tot kwaliteitsvol werk een van de eerste bolwerken tegen bestaansonzekerheid blijft. Zoals de Welzijnsbarometer ons eraan herinnert, "hangt armoede nauw samen met de positie op de arbeidsmarkt. Het armoederisicocijfer bij werklozen (64 %) ligt aanzienlijk hoger dan bij de werkende bevolking (10 %) in het Brussels gewest"²⁵. **Brupartners** roept de Regering dan ook op om in te spelen op deze bevindingen en de opleiding van laaggeschoolden te verbeteren. In dit opzicht moet het opleidingsbeleid transversaal zijn. Enerzijds is het nodig om de opleiding van

¹⁷ <https://perspective.brussels/nl/stedelijke-uitdagingen/stedelijke-economie>

¹⁸ Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, [Welzijnsbarometer – Brussels Rapport inzake armoede en sociale gezondheidsongelijkheden](#), 2023, p. 76.

¹⁹ Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, [Welzijnsbarometer – Brussels Rapport inzake armoede en sociale gezondheidsongelijkheden](#), 2023, p. 76.

²⁰ Ibidem, p. 77.

²¹ Ibidem.

²² Ibidem.

²³ Ibidem, p.137.

²⁴ Ibidem, p. 78.

²⁵ Ibidem, p. 136.

werkzoekenden te ondersteunen en anderzijds om de mobiliteit van werknemers binnen hun loopbaan te bevorderen (voorbeeld: opleiding voor een huishoudhulp die thuishulp wil worden).

Brupartners vraagt ook om meer aandacht te besteden aan het beroepsonderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Tijdelijk werk en deeltijds werk

Om een duurzame bescherming tegen bestaansonzekerheid te bieden, is een stabiele job essentieel.

De Welzijnsbarometer wijst op het hoge aantal tijdelijke jobs in Brussel²⁶. "Daarnaast is het aandeel tijdelijke jobs (contracten van bepaalde duur, uitzendarbeid, occasioneel werk enz.) het grootst in het Brussels gewest: één op de zeven Brusselse werknemers (14 %) had in 2022 een tijdelijke job, tegenover 9 % in Vlaanderen en 10 % in Wallonië". Bovendien zegt slechts 15% van de betrokken werknemers geen vaste job te willen²⁷.

Welnu, zoals de Barometer over de kwaliteit van de werkgelegenheid aangeeft, "is het feit dat de uitgeoefende job van bepaalde duur is (tijdelijk) of daarentegen geen vast einde heeft (vast) een goede indicatie of de job al dan niet onzeker is"²⁸.

Er zijn ook veel deeltijdse banen. Op dit punt wijst **Brupartners** erop dat vooral vrouwen worden getroffen en dat dit een directe impact heeft op hun inkomen. **Brupartners** verwijst naar het memorandum van de Brusselse Raad voor de Gelijkheid tussen Vrouwen en Mannen dat vermeldt dat "de nieuwe manieren van werken zoals telewerken, technische werkloosheid en deeltijds werk gekoppeld aan de arbeidsmarkt stuk voor stuk factoren zijn die vrouwen kwetsbaarder hebben gemaakt tijdens de gezondheids crisis". Meestal is deeltijds werken geen kwestie van keuze, maar van beperkingen die verband houden met de arbeidsmarkt zelf (in 38,7% van de gevallen wordt de baan alleen deeltijds aangeboden of is er geen voltijdse baan gevonden) of met persoonlijke of familiale beperkingen (20,2% zijn compromis-deeltijdbanen). **Brupartners** wijst ook op de genderdimensie die aanwezig kan zijn in het begrip 'flexibiliteit'. Het is vaak het meest flexibele lid van het gezin dat de meeste huishoudelijke taken op zich neemt. De meeste "mannenjobs" worden vaak gekenmerkt door een lage flexibiliteit.

De RGVM wijst erop dat "het behoud van deze banen zoals ze zijn, zonder de gendervooroordelen te corrigeren die ten grondslag liggen aan deze nieuwe manieren om het werk te organiseren, neerkomt op meer bestaansonzekerheid voor vrouwen en meer onzekerheid voor hun relatieve positie op de arbeidsmarkt, net als andere niet-genderneutrale maatregelen zoals gewoon ouderschapsverlof, verlof voor medische bijstand en andere zorggerelateerde werkonderbrekingen".

²⁶ Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, [Welzijnsbarometer – Brussels Rapport inzake armoede en sociale gezondheidsongelijkheden](#), 2023, p. 136.

²⁷ Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, [Welzijnsbarometer – Brussels Rapport inzake armoede en sociale gezondheidsongelijkheden](#), 2023, p. 75.

²⁸ [Barometer van de kwaliteit van de werkgelegenheid](#) van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, p.40.

Erkenning van de diploma's

De bevolking met een migratieafkomst krijgt meer te maken met bestaansonzekerheid. Voor hen is het vaak moeilijker om een baan te vinden. Velen van hen hebben een buitenlands diploma en vaardigheden die ze zouden kunnen gebruiken op de Brusselse arbeidsmarkt. Helaas bezitten velen onder hen geen erkenning van de behaalde buitenlandse kwalificatie en kunnen zij deze bijgevolg niet inroepen. Zoals de Welzijnsbarometer opmerkt, " heeft in het Brussels gewest een beduidend deel van de geïmmigreerde bevolking evenwel in het buitenland gestudeerd, zonder dat hun diploma in België wordt erkend"²⁹. Volgens een nota van de 'Instance Bassin Enseignement Qualifiant-Formation-Emploi de Bruxelles'³⁰ valt ongeveer 43,5% van de werkloze werkzoekenden, die in maart 2023 bij Actiris ingeschreven waren, in de categorie "buitenlanders zonder erkenning", de groep van personen die in het buitenland gestudeerd hebben, maar van wie de kwalificaties niet erkend zijn. Dezelfde nota wijst op een aanzienlijk verschil tussen de uitstroom uit het arbeidsproces van personen van wie de kwalificaties niet erkend zijn en die van personen van wie de kwalificaties wel erkend zijn. Voor nieuwkomers is er bijvoorbeeld een positief verschil van 5% in de inschakelingsgraad wanneer het diploma werd erkend. Voor niet-nieuwkomers (die langer dan 5 jaar op het grondgebied verblijven) loopt het verschil op tot 15% als het diploma hoog is.

De procedures voor de erkenning van diploma's zijn administratief omslachtig en nemen meerdere maanden in beslag, vooral in de Fédération Wallonie-Bruxelles. De CIRE verwijst een groot aantal van zijn gebruikers naar het systeem van NARIC-Vlaanderen. Bovendien is in de Fédération Wallonie-Bruxelles de procedure voor de diploma's van het hoger onderwijs nu volledig gedigitaliseerd, wat een obstakel vormt voor veel personen die te maken hebben met de digitale kloof. Ten slotte maken de erkenningdossiers betreffende het secundair onderwijs in de Fédération Wallonie-Bruxelles een groot deel uit van de geanalyseerde aanvragen, ten nadele van de aanvragen voor de erkenning van een diploma hoger onderwijs, die vaker gericht zijn op de inschakeling op de arbeidsmarkt. Vlaanderen heeft van zijn kant heeft de bevoegdheid voor de toelating gedelegeerd aan de instellingen voor hoger onderwijs, waardoor het aantal te behandelen dossiers is gedaald³¹.

Brupartners nodigt de Regering in de eerste plaats uit om haar tegenhangers van de Fédération Wallonie-Bruxelles en de Vlaamse Gemeenschap over deze kwestie te benaderen die, hoewel deze onder hun bevoegdheid ressorteert, een belangrijke uitdaging vormt voor de integratie van vele personen van vreemde oorsprong op de Brusselse arbeidsmarkt. Bovendien vraagt **Brupartners** om de inspanningen op te voeren om personen van vreemde oorsprong zo goed mogelijk te informeren over de mogelijkheden om een erkenning te bekomen. In dit opzicht moeten de partnerships tussen Actiris, BON en de CIRE behouden en versterkt worden.

Tot slot wijst **Brupartners** erop dat het systeem voor de erkenning van competenties een andere weg is naar een betere integratie op de arbeidsmarkt en dringt hij erop aan dat het systeem in het Brussels gewest zou worden geperfectioneerd.

²⁹ Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, [Welzijnsbarometer – Brussels Rapport inzake armoede en sociale gezondheidsongelijkheden](#), 2023, p. 76.

³⁰ Bassin EFE Bruxelles, [Note d'analyse : Equivalence des diplômes](#), mai 2023.

³¹ Ibidem.

2.2 OCMW's

In januari 2023 ontvingen ongeveer 45.300 personen in het Brussels gewest het leefloon. Uit de Welzijnsbarometer blijkt dat het percentage van de bevolking (18-64 jaar) dat het leefloon en het equivalent van het leefloon ontvangt hoger is in het Brussels gewest (6,4%) dan in Vlaanderen (1,3%) en Wallonië (3,5%), maar lager dan in de grote Waalse steden (7,2% in Charleroi en 9,6% in Luik)³².

Bovendien "is tussen januari 2013 en januari 2023 het aantal personen, dat een leefloon van het OCMW ontvangt, sterk gestegen (+58%), terwijl het aantal personen, dat een werkloosheids- (of integratie-) uitkering ontvangt, is gedaald (-34%)³³. Ook moet worden opgemerkt dat het aantal uitkeringen van het equivalent leefloon sterk is gestegen met de komst van Oekraïense vluchtelingen, wat een grote impact heeft gehad op de OCMW's en de lokale besturen³⁴.

De Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn spelen bijgevolg een cruciale rol in het Brussels Gewest bij de ondersteuning van mensen in kwetsbare situaties. Tijdens de opeenvolgende crisissen is deze rol alleen maar belangrijker geworden. **Brupartners** herhaalt dat het belangrijk is om de OCMW's meer te ondersteunen in hun opdrachten en om hen voldoende middelen en personeel te geven om hun opdrachten op een kwalitatieve manier te kunnen uitvoeren. **Brupartners** wijst erop dat de OCMW's verantwoordelijk zijn voor het begeleiden van de personen, die hun steun genieten, bij het vinden van werk. Zij bieden eerstelijns hulp aan de personen in de meest precare situaties.

2.3 Non take-up van rechten en digitale kloof

Brupartners vestigt de aandacht op uitdagingen van de niet-opname van rechten en de digitale kloof in een context van armoede.

De Welzijnsbarometer wijst immers op een verontrustende situatie met betrekking tot het beroep op de inkomensgarantie voor ouderen (IGO). Volgens ramingen in het kader van het project TAKE, "wordt voor het hele land de non take-up van het leefloon geschat op zo'n 45 %. De non take-up van de IGO wordt geraamd op ongeveer 50 %."³⁵

Brupartners verwijst ook naar haar advies over het kader voor het waterbeleid³⁶, waarin zij opmerkt dat "ingevolge de in 2022 doorgevoerde verhoging van de watertarifiering, 61,7% van de huishoudens die recht hebben op een sociale tegemoetkoming deze uiteindelijk hebben aangevraagd. Dit betekent dat 38,3% van de huishoudens, die op deze steun aanspraak kunnen maken, er geen gebruik van hebben gemaakt (d.w.z. meer dan 60.000 huishoudens)".

³² Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, [Welzijnsbarometer – Brussels Rapport inzake armoede en sociale gezondheidsongelijkheden](#), 2023, p. 136.

³³ ibidem, p. 134.

³⁴ Ibidem, p. 140.

³⁵ Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, [Welzijnsbarometer – Brussels Rapport inzake armoede en sociale gezondheidsongelijkheden](#), 2023, p. 54.

³⁶ [A-2023-026-BRUPARTNERS](#).

Brupartners verwijst hier naar zijn recent advies³⁷ over het tweejaarlijks Verslag 2022-2023 van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting : “De financiële dimensie van armoede”:

***Brupartners** dringt sterk aan op de noodzaak om over meer gedetailleerde gegevens inzake deze non take-up van rechten en de redenen voor dit fenomeen te beschikken. Heel vaak is het niet mogelijk om te bepalen of mensen ontmoedigd zijn in het proces om hun rechten aan te vragen (met name omwille van de administratieve last) of dat ze eenvoudigweg niet op de hoogte zijn van hun rechten. **Brupartners** is van mening dat deze gegevens van essentieel belang zijn om een doeltreffend beleid te kunnen voeren om deze non-take-up van rechten tegen te gaan.*

De toenemende digitalisering van diensten kan de oorzaak zijn van een gebrek aan gebruik van sociale rechten. Mensen die te maken hebben met de digitale kloof kunnen hun rechten niet activeren als de mogelijkheden, die hun worden aangereikt, beperkt zijn tot digitale hulpmiddelen. In Brussel wordt meer dan een derde van de bevolking getroffen door de digitale kloof³⁸. **Brupartners** roept de Regering daarom op om ervoor te zorgen dat er altijd een fysiek alternatief wordt voorzien als onderdeel van de digitalisering van diensten, terwijl er tegelijkertijd wordt geïnvesteerd in sensibilisering en opleiding van het doelpubliek. Bestaande initiatieven die de digitale kloof proberen te verkleinen, zoals Digipunten, moeten worden uitgebreid³⁹.

Brupartners verwijst hier ook naar de aanbevelingen in zijn advies over het tweejaarlijks verslag 2022-2023 van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting: “De financiële dimensie van armoede”⁴⁰ en in zijn initiatiefadvies over het Plan voor Digitale Toegankelijkheid⁴¹.

Sommige personen, die in extreme armoede leven, verdwijnen zelfs van de radar van de overheid en worden volledig onzichtbaar. Deze personen worden uit het Rijksregister geschrapd of verdwijnen eruit, vrijwillig of onvrijwillig. Uit een studie van Brussels Studies⁴² blijkt dat dit fenomeen vooral mannen tussen 20 en 44 jaar treft. Deze onzichtbaar geworden personen zijn vaak het slachtoffer van een grote bestaansonzekerheid en hebben geen toegang tot hun fundamentele rechten. Hun persoonlijke getuigenissen vertellen over een gebrek aan financiële en sociale middelen en momenten van ontwrichting (verlies van werk, ziekte, enz.). Er wordt ook gewezen op de administratieve problemen die migratie met zich meebrengt. De auteurs van de studie zijn van mening dat "het beginsel van de domiciliëring niet de enige manier kan zijn om een leven in overeenstemming met de menselijke waardigheid te garanderen" en wijzen er terecht op dat de Gewestelijke Beleidsverklaring 2019-2024 "onder andere de automatisering van rechten en de automatische toekenning van afgeleide rechten op basis van sociale statuten voorstelde, evenals een volledige dekking van de

³⁷ [A-2024-040-BRUPARTNERS](#).

³⁸ Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, [Welzijnsbarometer – Brussels Rapport inzake armoede en sociale gezondheidsongelijkheden](#), 2023, p. 137.

³⁹ <https://www.vgc.be/wat-biedt-n-brussel/e-inclusie-alle-brusselaars-digitaal/digipunten>.

⁴⁰ [A-2024-040-BRUPARTNERS](#).

⁴¹ [A-2021-042-BRUPARTNERS](#).

⁴² Jacques Moriau, Alain Malherbe, Jean-Paul Sanderson, Adèle Pierre en Alexandre Leclercq, [“Onzichtbaar voor de overheid: eerste schatting van het aantal “administratieve verdwijningen” in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest”](#), *Brussels Studies*, 2024.

gezondheidszorg voor de bevolking die op het grondgebied aanwezig is, ongeacht het administratieve statuut van deze personen"⁴³.

Brupartners roept op om deze voorstellen ook daadwerkelijk te verwezenlijken.

2.4 Huisvesting

Brussel wordt gekenmerkt door een bijzonder hoog aantal huurwoningen (ongeveer 62%)⁴⁴ en hoge huurprijzen. De Welzijnsbarometer wijst op een aanzienlijke stijging van de huurprijzen tussen 2012 en 2022 in vergelijking met de andere gewesten. Inderdaad, "de gemiddelde huur in reële termen op de privémarkt is met 15% gestegen in het Brussels gewest, tegenover 7% in Vlaanderen en 1% in Wallonië"⁴⁵.

In deze context "leeft de tien procent van de Brusselaars met de laagste inkomens in gezinnen die meer dan 45% van hun inkomen besteden aan huisvesting"⁴⁶. De aanvragen voor sociale huisvesting zijn gestegen, net als de wachtlijsten. Op 31 december 2022 wachtten aldus 52.850 Brusselse gezinnen op een sociale woning⁴⁷.

Naast het probleem van het aantal woningen en hun kostprijs, is er ook de kwestie van hun kwaliteit. In Brussel "woont 32% van de bevolking in woningen met ernstige gebreken, zoals vocht, lekkende daken, een gebrek aan licht of geen sanitaire voorzieningen die uitsluitend voorbehouden zijn aan het huishouden"⁴⁸.

Brupartners verwijst in dit verband naar zijn advies over het ontwerpbesluit betreffende de stedenbouwkundige lasten die opgelegd worden bij het verlenen van stedenbouwkundige vergunningen, waarin hij benadrukt dat "de huisvestingscrisis in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest reëel en ernstig is. Het is van cruciaal belang om hierop te reageren". **Brupartners** is dan ook van mening dat het absoluut noodzakelijk is om meer betaalbare woningen en woningen met een sociaal oogmerk vrij te maken en te verwezenlijken in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, om een antwoord te bieden op de huidige woningnood en -crisis te Brussel"⁴⁹. De toegang tot huisvesting is een noodzakelijke voorwaarde voor een menswaardig leven en bepalend voor de toegang tot andere rechten. Dit grondrecht wordt trouwens gewaarborgd door artikel 23 van de Grondwet.

Brupartners benadrukt eveneens het belang van de renovatie van gebouwen om kwalitatief goede huisvesting te bieden en de noodzaak van collectieve en transversale oplossingen voor het probleem.

Brupartners herhaalt de aanbevelingen in zijn advies over brandstof- en waterarmoede:

---

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, [Welzijnsbarometer – Brussels Rapport inzake armoede en sociale en gezondheidsongelijkheden](#), 2023, p. 137.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ [A-2024-017-BRUPARTNERS](#)

Brupartners roept dan ook op tot een krachtige tussenkomst van de gewestelijke regering op het gebied van huisvesting. **Brupartners** wijst nogmaals op het belang van een versnelde renovatie en isolatie van woningen om de energiekosten te verlagen en het comfort te verhogen. Energierenovatie is ook een bron van lokale werkgelegenheid. Het is de meest effectieve maatregel om energiearmoede te bestrijden.

(...)

In een enquête van Solidaris wijst een groot percentage van de deelnemers erop dat het overheidsbeleid op het vlak van de energieprestaties van gebouwen onduidelijk is. De meeste deelnemers aan het onderzoek geven tevens aan dat zij voorstander zijn van een vereenvoudiging van de procedures voor het verkrijgen van isolatiesubsidies. **Brupartners** vraagt een betere communicatie hieromtrent.

2.5 Daklozen en mensen zonder papieren

Dakloosheid

In 2022 telde Bruss'help 2.402 daklozen. Meer in het algemeen bracht deze berekening 7.134 situaties van dakloosheid en slechte huisvesting aan het licht, wat neerkomt op een stijging van 18,9% ten opzichte van 2020⁵⁰.

Bruss'help heeft onlangs een plan gepresenteerd om dakloosheid te bestrijden.

Brupartners roept op om de voorgestelde aanbevelingen over te nemen⁵¹. **Brupartners** pleit voor een holistische aanpak die voorkomt dat mensen hun toevlucht zoeken op straat en die de problemen van daklozen op een alomvattende manier aanpakt.

Brupartners vestigt ook de aandacht op het feit dat onder deze daklozen momenteel alleenstaande mannen gediscrimineerd worden bij de toegang tot opvangplaatsen. **Brupartners** moedigt aan om het aantal beschikbare plaatsen uit te breiden zodat ook zij opgevangen kunnen worden.

Mensen zonder papieren

Volgens een recente studie van de VUB die door de auteurs van de Welzijnsbarometer wordt aangehaald, zijn er naar schatting 112.000 migranten zonder papieren in België, waarvan 50.000 in het Brussels gewest⁵². "Gezien hun bijzonder kwetsbare situatie, zijn deze personen meer blootgesteld aan situaties van grote bestaansonzekerheid en hebben zij geen toegang tot welke rechten dan ook". **Brupartners** is van mening dat de strijd tegen armoede in Brussel niet kan worden gevoerd zonder een grondige focus op deze specifieke groep⁵³.

Angst en gebrek aan informatie beperken regelmatig de toegang tot dringende medische hulp voor deze kwetsbare groep. Slechts 10-20% van de mensen zonder papieren maakt elk jaar gebruik van DMH, ondanks de lagere kosten. Deze onderbenutting is zorgwekkend en leidt tot vertragingen bij het zoeken naar medische zorg en tot ernstige medische gevolgen. De verschillen in het gebruik van DMH

⁵⁰ Bruss'help, [Verslag van de telling 2022](#).

⁵¹ Bruss'help, [Masterplan bestrijding dakloosheid](#).

⁵² Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, [Welzijnsbarometer – Brussels Rapport inzake armoede en sociale gezondheidsongelijkheden](#), 2023, p. 138.

⁵³ [A-2024-040-BRUPARTNERS](#).

variëren van stad tot stad. Onder de huidige omstandigheden wordt niet voldaan aan de fundamentele rechten op gezondheid zoals gedefinieerd door de WGO.

Brupartners wil in het bijzonder de aandacht vestigen op de situatie van vrouwen zonder papieren. Zoals in het memorandum 2024 van het Comité van vrouwen zonder papieren wordt benadrukt, leven vrouwen zonder papieren vaak in bijzonder moeilijke omstandigheden, zonder toegang tot opvanghuizen, en zijn ze soms het slachtoffer van gewetenloze werkgevers bij gebrek aan een mechanisme dat hen in staat stelt een klacht in te dienen in geval van geweld op de werkplek.

Wat de regularisatie van mensen zonder papieren betreft, verwijst **Brupartners** ook naar de adviezen die hij heeft uitgebracht op het vlak van economische migratie⁵⁴.

2.6 Energie- en waterarmoede

Energie- en waterarmoede is een realiteit voor veel Brusselaars die in preciaire omstandigheden leven. Vooral tijdens de recente crisisperiodes is deze armoede toegenomen.

Brupartners verwijst hier naar de centrale punten van zijn initiatiefadvies over energie- en waterarmoede⁵⁵, in het bijzonder:

- **Brupartners** benadrukt de gevolgen van energie- en waterarmoede voor de gezondheid en de kosten dat dit met zich meebrengt.
- **Brupartners** dringt aan op de sensibilisering van de professionals voor de schadelijke gevolgen die energie- en waterarmoede en slechte huisvesting kunnen hebben op de gezondheid van patiënten.
- **Brupartners** zet aan tot een denkproces over de voorwaarden voor toegang tot het sociaal tarief en ondersteunende maatregelen. **Brupartners** vraagt om een analyse van deze voorwaarden zodat het tarief aan meer mensen in nood kan worden toegekend. Het Platform ter Bestrijding van Energiearmoede beveelt onder andere aan om het sociale energietarief toe te kennen op basis van het inkomen en niet enkel van de sociale status.
- ***Brupartners** vraagt ook aandacht voor de situatie van de mede-eigendommen. Het sociaal energietarief, of het nu federaal of gewestelijk is, is niet beschikbaar voor bewoners van een appartementsgebouw met een gemeenschappelijke stookinstallatie, tenzij het een 'sociaal' gebouw is (beheerd door een sociaal vastgoedkantoor, een OCMW, een sociale huisvestingsmaatschappij, enz.).*
- ***Brupartners** vindt het essentieel dat energieleveranciers een hoogwaardige, efficiënte klantenservice aanbieden. Maar al te vaak zijn de ontvangen energiefacturen moeilijk te lezen voor de klanten die zich bijgevolg moeten kunnen wenden tot een bekwame dienst om antwoorden te bekomen op hun legitieme vragen. In deze context moedigt **Brupartners** de invoering aan van een verplichting om over kantoren te beschikken die voor het publiek toegankelijk zijn. Een dergelijke kwaliteitsvolle service zou ook de druk op de sociale diensten kunnen verminderen, die overladen worden met verzoeken om verduidelijking en uitleg.*

---

⁵⁴ [A-2024-040-BRUPARTNERS](#).

⁵⁵ [A-2024-026-BRUPARTNERS](#)

- **Brupartners** steunt de nieuwe voorwaarden voor toegang tot het statuut van beschermde afnemer, waardoor personen dit statuut kunnen genieten zodra ze hun eerste herinnering ontvangen om een energiefactuur te betalen, zonder dat ze hoeven te wachten tot er een formele aanmaning wordt gestuurd. Dit zorgt ervoor dat de betrokken huishoudens niet te veel schulden opbouwen vooraleer het mechanisme in werking treedt.

2.7 Taalarmoede

In Brussel bezit meer dan een derde van de bevolking een buitenlandse nationaliteit⁵⁶. Het gebrek aan kennis van een van de landstalen vormt dus een groot probleem, vooral onder nieuwkomers.

Dagelijkse administratieve taken uitvoeren, medische noden kenbaar kunnen maken en een gepaste behandeling krijgen, het schoolgaan van de kinderen opvolgen, het zijn allemaal dagelijkse uitdagingen voor de betrokkenen.

Verschillende diensten bieden taalondersteuning. De diensten voor sociaal tolken te Brussel hebben sinds hun oprichting een toename van het aantal aanvragen gezien en beschikken niet over het kader en de financiële middelen om aan de vraag te voldoen. De laatste jaren zijn er een aantal ontwikkelingen geweest, waaronder de invoering van een recurrente financiering voor alle betrokken diensten van de GGC via facultatieve subsidies.

Eind 2022 werd begonnen met de opstelling van een ontwerp van ordonnantie/decreet (COCOF en GGC) om een systeem op te zetten voor de erkenning en accreditatie van sociale tolkdiensten op het grondgebied van het Gewest. Het was echter niet mogelijk om dit project op tijd af te ronden zodat het nog voor het einde van de legislatuur in het Parlement zou kunnen worden behandeld.

Brupartners moedigt de Executieven aan om dit dossier opnieuw op tafel te leggen tijdens de nieuwe legislatuur. Tolkdiensten zijn namelijk van cruciaal belang om de betrokken personen te helpen hun dagelijks leven te leiden, de nodige administratieve stappen te ondernemen en medische zorg te ontvangen.

Brupartners herinnert tevens aan het belang om zoveel mogelijk mogelijkheden voor het aanleren van de landstalen te ontwikkelen voor mensen met taalarmoede, met het oog op een betere integratie in de samenleving.

*
*   *

---

⁵⁶ Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, [Welzijnsbarometer – Brussels Rapport inzake armoede en sociale gezondheidsongelijkheden](#), 2023, p. 17.